

Hallituksen esitys Eduskunnalle huumausainelaiksi**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi huumausainelaki. Nykyisessä huumausainelaissa säädetyistä huumausainerikoksista samoin kuin menettämisseuraamuksista on tarkoitus huumausainerikossäännösten uudistamista koskevan rikoslain uudistuksen yhteydessä säätää rikoslaissa. Huumausainelaissa säädettäisiin huumausaineita koskevan valvonnan pääperiaatteista, joista nykyisin säädetään asetustasolla. Valvonta perustuu kansainvälisiin sopimuksiin. Nykyisin voimassa oleviin periaatteisiin ja menetelmiin ei esitetä olennaisia asiallisia muutoksia. Esityksessä otetaan kuitenkin huomioon Wienissä vuonna 1988 hyväksytyn huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laiton kauppaa vastaan tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen asettamat uudet

velvoitteet valvoa myös eräitä sellaisia aineita, jotka eivät ole huumausaineita, mutta joita käytetään niiden valmistamiseen.

Huumausaineen määritelmä rajoitettaisiin asetuksella määriteltäviä kasveja lukuun ottamatta koskemaan vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa ja vuoden 1971 psykotrooppisia aineita koskevassa yleissopimuksessa tarkoitettuja aineita ja valmisteita.

Esityksessä tarkoitettut muutokset merkitsisivät huumausainelain nykyisten säännösten lähes täydellistä korvaamista uusilla säännöksillä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti huumausainerikoksia koskevan rikoslain uudistuksen kanssa vuoden 1993 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	6
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	6
1.1. Tavoitteet	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	6
1.2. Keinot	3	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	12
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	5	3. Voimaantulo	12
2.1. Nykyinen tilanne	5	LAKITEKSTI	13
2.2. Asian valmistelu	6		
3. Esityksen hallinnolliset ja taloudelliset vaikutukset	6		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on saattaa maamme huumausaineita koskeva lainsäädäntö vastamaan nykyisin vallitsevia rikos- ja hallinto-oikeudellisia periaatteita sekä ottaa huomioon huumausaineiden väärinkäytön ehkäisyyn liittyvä kansainvälinen kehitys ja siitä johtuvat uudet velvoitteet.

Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun periaatteen mukaan kaikki ne rangaistussäännökset, joiden perusteella on mahdollista tuomita vankeusrangaistus, pyritään keskittämään rikoslakiin. Nykyiseen huumausainelakiin (41/72) sisältyvistä huumausainerikoksista ehdotetaan tämän vuoksi säädettäväksi rikoslaisa. Esitys rikoslain täydentämisestä huumausainerikoksia koskevilla säännöksillä annetaan erikseen eduskunnalle.

Voimassa olevassa huumausainelaissa on omaksuttu perusratkaisu, jossa laissa ainoastaan oikeutetaan asetuksella kieltämään huumausaineiden valmistus, maahantuonti, maastavienti ja kauppa. Kielto seuraa näin ollen vasta asetuksesta. Huumausaineiden hallinnollista valvontaa koskevien perussäännösten tulisi nykykäsityksen mukaan olla laintasoisia. Ratkaisua ei voida nykykäsityksen mukaan pitää myöskään rikosoikeudellisesti hyväksyttävänä, vaan kielto-säännösten tulisi olla laintasoisissa säännöksissä.

Esityksen tavoitteena on lisäksi selkiyttää huumausaineen määritelmää. Vastaavasti on tarkoitus selkiyttää huumausaineiden valvontaa koskevaa sääntelyä, joka tällä hetkellä on kytketty monimutkaisena pidettyyn huumausaineiden luokitukseen. Ilmaisutavan muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa asiallisesti nykyistä valvontajärjestelmää.

Esityksessä otetaan huomioon huumausaineiden laittoman kaupan ehkäisyyn liittyvä kansainvälinen kehitys ja siitä johtuvat velvoitteet. Suomi on allekirjoittanut Wienissä 1988 huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehdyn yleissopimuksen, jonka tavoitteena on tehostaa kansainvälistä yhteistyötä laittoman huumausainekaupan tukahduttamiseksi. Ennen kuin Suomi voi ratifioida mainitun sopimuksen, sen on täyden-

nettävä lainsäädäntöään sopimukseen sisältyvien uusien velvoitteiden mukaisesti. Yleissopimus velvoittaa muun muassa valvomaan eräiden huumausaineen valmistamisessa käytettävien aineiden ja niitä sisältävien valmisteiden kansainvälistä kauppaa, vaikka nämä aineet ja valmisteet eivät itsessään olekaan huumausaineita.

Wienin yleissopimuksessa tarkoitetut aineet on lueteltu sopimuksen liitteinä olevissa kahdessa luettelossa. Luetteloon I on sisällytetty aineita, joiden pienistäkin määristä on mahdollista niitä muuntamalla saada huumausaineita. Luetteloon kuuluvat tällä hetkellä efedriini, ergometriini, ergotamiini, lysergihappo, 1-fenyyl-2-propanoni ja pseudoefedriini sekä näiden suolat, mikäli sellaisten olemassaolo on mahdollista. Luetteloon II on sisällytetty aineita, joita käytetään jatkuvasti suurina määrinä esimerkiksi kemian teollisuudessa mutta joita voidaan käyttää myös huumausaineiden valmistusprosessissa. Luetteloon kuuluvat tällä hetkellä etikkahappoanhydridi, asetoni, antaniilihappo, etyylicetteri, fenyylicetikkahappo ja piperidiini sekä näiden suolat, mikäli sellaisten olemassaolo on mahdollista. Luetteloita ollaan parhaillaan täydentämässä. Sopimusvaltio voi vaatia luettelossa I tarkoitettujen aineiden osalta, että aineen vientimaan viranomaisen on ennen aineen maahantuontia ilmoitettava maan asianomaisille viranomaisille sen tuonnista. Sopimukseen sisältyy lisäksi säännöksiä muun muassa luetteloiden aineiden vienti- ja tuontiasiakirjoille asetettavista vaatimuksista sekä päällyysmerkintävaatimuksista.

1.2. Keinot

Ehdotetussa huumausainelaissa säädettäisiin huumausaineiden ja niiden valmistuksessa käytettävien aineiden valvonnasta. Huumausainerikoksista säädettäisiin rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun periaatteen mukaan rikoslaissa, koska huumausainerikokset edellyttävät pääsääntöisesti vankeusrangaistuksen sisällyttämistä rangaistusasteikkoon ja koska lievemmistäkin huumausainerikoksista on tarkoituksenmukaisuuden vuoksi säädettävä samassa yhteydessä. Myös menettämis seuraamuksista säädettäisiin rikoslaissa.

Huumausaineena tulisi pitää vain niitä ainei-

ta, jotka on hyväksytty tällaisiksi kansainvälisin päätöksin. Huumausaineiden valvonta perustuu kansainvälisiin velvoitteisiin. Tämän vuoksi on tärkeää, että siitä, mitä huumausaineella tarkoitetaan, vallitsee kansainvälinen yhteisymmärrys. Useimpia niistä aineista, jotka nykyisen huumausainelain määritelmän perusteella on sisällytetty huumausaineasetuksen (282/81) luetteloihin kansainvälisten huumausainesopimusten luetteloihin sisältyvien aineiden lisäksi, voidaan valvoa myös muiden kuin huumausaineita koskevien säännösten, esimerkiksi lääkelain säännösten, avulla. On lisäksi muistettava, että useilla muillakin aineilla voi olla kansainvälisiin luetteloihin sisällytettyihin aineisiin rinnastuva vaikutus. Käytännössä huomattavasti merkittävämpiä ongelmia kuin niin sanotut design-huumeet ovat tekniset liuottimet ja alkoholi.

Huumausaine ehdotetaan edellä mainituista syistä määriteltäväksi lakiehdotuksessa siten, että sillä tarkoitetaan samoja aineita ja valmisteita kuin mitä tarkoitetaan vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa (SopS 43/65 ja 42/75) ja vuoden 1971 psykotrooppisia aineita koskevassa yleissopimuksessa (SopS 60/76). Mainittujen sopimusten huumaus- ja psykotrooppisia aineita koskevat luettelot saatettaisiin Suomessa voimaan sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä. Ainoana poikkeuksena edellä olevasta voitaisiin asetuksella määrätä, että huumausaineiksi on luettava siinä mainittu, kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitettuja aineita sisältävät kasvit. Huumausaineen valmistuksessa käytettävillä aineilla tarkoitettaisiin puolestaan huumaus- ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan vuonna 1988 tehdyn sopimuksen alaisia aineita ja valmisteita. Kyseisten aineiden kansainväliset luettelot saatettaisiin myös tässä tapauksessa Suomessa voimaan sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä. Sosiaali- ja terveysministeriön tekemät huumausaineita ja niiden valmistuksessa käytettäviä aineita koskevat päätökset olisi tarkoitus julkaista säädöskokoelmassa. Sosiaali- ja terveyshallituksen edellytettäisiin pitävän saatavilla ajan tasalla olevia luetteloja kansainvälisissä huumausainesopimuksissa tarkoitetuista aineista ja valmisteista sekä tiedottamaan niitä koskevista muutoksista. Tätä koskeva säännös on tarkoitus ottaa huumausaineasetukseen.

Nykyisin huumausaineasetuksen 2 §:ssä oleva huumausaineiden valvontaa koskeva perus-

säännös, jonka mukaan huumausaineen tuotanto, valmistus, maahantuonti, maastavienti, jakelu, kauppa, hallussapito ja käyttö muihin kuin lääkinnällisiin, tieteellisiin tai huumausainerikostutkintaa edistäviin tarkoituksiin on kielletty, ehdotetaan otettavaksi lain 3 §:ksi. Säännökseen sisällytettäisiin huumausainerikosten tutkintaa edistävien tarkoitusten ohella myös huumausainerikosten ehkäisemistä edistävää tarkoitus. Lisäksi kieltosäännökseen sisällytettäisiin oopiumiunionin, kokapensaan ja hampun viljely huumausaineena tai sen raaka-aineena käytettäväksi.

Kuten nykyisinkin huumausaineen valmistus, maahantuonti ja maastavienti myös lääkinnällisiin, tieteellisiin taikka huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin edellyttäisi viranomaisen, sosiaali- ja terveyshallituksen, myöntämää lupaa. Lain 4 ja 5 §:ään ehdotetaan otettavaksi näiden lupien myöntämistä koskevat perussäännökset siten, että lain 4 §:ssä säädettäisiin lääkinnällisiin tarkoituksiin myönnettävän luvan perusteista ja 5 §:ssä tieteellisiin ja huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin myönnettävän luvan perusteista. Lupa olisi yksittäistapauksittainen lukuun ottamatta lääkinnällisiin tarkoituksiin myönnettäviä huumausaineen valmistuslupia sekä huumausainerikostutkintatarkoituksiin annettavia määräaikaisia valtuutuksia. Luvanvaraisuuden sääntelyä ei kuten nykyisessä huumausaineasetuksessa olisi kytketty huumausaineiden luokitukseen, vaan tarkoitus on, että kansainvälisten sopimusten aiheuttamat velvoitteet otetaan huomioon luvan myöntämistä harkittaessa. Nykyistä lupakäytäntöä ei siten ole tarkoitus muuttaa. Tarkemmat säännökset luvan hakeemisesta ja luissa mainittavista seikoista annettaisiin edelleen asetuksella.

Lupajärjestelmästä olisivat nykyiseen tapaan vapautettuja eräät sellaiset huumausaineet ja niitä sisältävät valmisteet, joihin on katsottu liittyvän vain vähäinen väärinkäytön vaara. Kyseiset aineet ja valmisteet määriteltäisiin asetuksella, jossa olisi myös mahdollista säätää näitä aineita ja valmisteita koskevista muista valvontatoimenpiteistä.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, joka mahdollistaa sen, että viranomaiset voivat estää huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehdyn sopimuksen luetteloissa tarkoitettua aineen joutumisen huumausaineen laittomaan valmistukseen.

Huumausaineen valmistuksessa käytettävien aineiden valvonnasta säädetäisiin muutoin asetuksella.

Lakiin otettaisiin myös huumausaineiden ja huumausaineen valmistuksessa käytettävien aineiden merkitsemistä, kirjanpitoa ja tietojenantovelvollisuutta koskevat perussäännökset samoin kuin takavarikointia ja hävittämistä koskevat säännökset. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, miten on toimittava, jos henkilön haltuun on joutunut huumausainetta, jonka hallussapitoon hän ei ole oikeutettu.

Huumausaineiden ja niiden valmistuksessa käytettävien aineiden vientiä ja tuontia samoin kuin päälly- ja muita merkintöjä sekä kirjanpitoa koskevat huumausainelain säännökset ja sen nojalla annetut säännökset ja määräykset koskisivat kuten nykyisinkin myös näiden aineiden kauttakulkua Suomen kautta toiseen maahan.

Lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisten velvoitteiden täyttämisen niskoittelun varalta olisi mahdollista asettaa uhkasakko. Uhkasakon asettaisi ja tuomitsisi maksettavaksi sosiaali- ja terveyshallitus.

Tarkoitus on, että sosiaali- ja terveyshallitukselle lakiehdotuksessa osoitettavat tehtävät siirtäisivät suunnitellulle lääkelaitykselle.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Nykyinen tilanne

Maamme nykyisen huumausainekontrollin perustana on Genevessä vuonna 1961 hyväksytty huumausaineyleissopimus. Sopimuksen kohteena ovat erityisesti oopiumi, kannabistuotteet ja kokaiini sekä näiden johdannaiset. Sopimuksessa tarkoitettut huumausaineet on lueteltu sen liitteinä olevissa neljässä luettelossa, joita on myöhemmin täydennetty käsittämään myös synteettiset valmisteet. Sopimus kattaa siis paitsi luetteloissa mainitut huumausaineet, myös niitä sisältävät valmisteet. Luettelot on laadittu sen mukaan, minkälaisia valvontatoimenpiteitä kunkin huumausaineen ja sitä sisältävän valmisteen on katsottu edellyttävän.

Vuonna 1971 hyväksytyn psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen kohteena ovat psykelääkkeet, joilla on samat vaikutuk-

set kuin huumausaineyleissopimuksen tarkoitamilla aineilla. Sopimus koskee muun muassa amfetamiinia ja sen sukuisia aineita sekä barbituraatteja. Myös tässä sopimuksessa tarkoitettut aineet on jaettu neljään ryhmään sen mukaan, minkälaisia valvontatoimenpiteitä aineiden ja niitä sisältävien valmisteiden on katsottu edellyttävän. Sopimusosapuolilla on lisäksi mahdollisuus päättää sopimuksessa tarkoitettuja aineita sisältävien valmisteiden vapauttamisesta sopimuksessa mainituin edellytyksin tietyistä valvontatoimenpiteistä. Tätä mahdollisuutta hyväksikäyttäen on Suomessa laadittu huumausaineluetteloiden IX luettelo.

Sopimusten tarkoituksena on ollut luoda kansainvälinen valvontajärjestelmä, jolla sopimuksissa tarkoitettujen huumaus- ja psykotrooppisten aineiden tuotanto, kauppa ja käyttö on pyritty rajoittamaan vain lääketieteellisiin ja tutkimustarkoituksiin. Sekä huumausaineyleissopimuksen että psykotrooppisia aineita koskevan sopimuksen luetteloita on täydennetty jatkuvasti.

Huumausaineella tarkoitetaan voimassa olevan huumausainelain mukaan Suomea sitovan kansainvälisen huumausainesopimuksen aineita ja valmisteita sekä, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, myös muita aineita, joilla on huumaava tai siihen rinnastettava vaikutus. Huumausaineasetuksen 1 §:n 2 momenttiin sisällytetyt luettelot I—IV vastaavat pääsääntöisesti vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen luetteloita I—IV ja luettelot V—VIII pääsääntöisesti psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen luetteloita I—IV. Luetteloihin on kuitenkin sisällytetty huumausainelain edellä mainitun valtuutussäännöksen perusteella muitakin kuin kansainvälisten sopimusten tarkoitamia aineita. Luetteloiden täydennykset ja muutokset on toteutettu huumausaineasetusta muuttamalla. Luetteloita ei ole julkaistu lakikirjassa.

Nykyisessä huumausainelaissa valtuutetaan asetuksella kieltämään huumausainelaissa tarkoitettujen aineiden ja valmisteiden maahan-tuonti, maastavienti, valmistus ja kauppa sekä antamaan muita huumausaineiden väärinkäytön ehkäisemiseksi tarpeellisia, näitä aineita ja valmisteita koskevia määräyksiä. Kieltovaltuutuksen nojalla huumausaineasetuksella on kielletty huumausaineen tuotanto, valmistus, maahan-tuonti, maastavienti, jakelu, kauppa, käyttö ja hallussapito muihin kuin lääkinnällisiin, tie-

teellisiin tai huumausainerikosten tutkintaa edistäviin tarkoituksiin.

Huumausaineiden valmistus, maahantuonti ja maastavienti lääkinnällisiin, tieteellisiin ja huumausainerikosten tutkintaa edistäviin tarkoituksiin on sallittua sosiaali- ja terveyshallituksen antamalla luvalla. Luvanvaraisuuden sääntely on kytketty huumausaineiden luokituksiin siten, että lupa voidaan pääsääntöisesti myöntää huumausaineasetuksen luetteloissa I, II, VI ja VII tarkoitettujen huumausaineiden valmistukseen, maahantuontiin ja maastavientiin. Lisäksi sosiaali- ja terveyshallitus voi erityisistä syistä myöntää luvan luetteloissa IV ja V tarkoitettujen aineiden maahantuontiin ja maastavientiin vähäisissä määrin käytettäväksi tieteelliseen tutkimukseen tai huumausainerikosten tutkintaa edistäviin tarkoituksiin. Huumausaineasetukseen sisältyy lupamenettelyä koskevia yksityiskohtaisia säännöksiä, jotka vaihtelevat sen mukaan, mihin luetteloon aine kuuluu. Mainittuja lupa-asioita käsitellään vuosittain noin 200.

Lupamenettely ei koske huumausaineasetuksen luetteloissa III, VIII ja IX mainittuja huumausaineita ja valmisteita, joista luetteloon VIII kuuluvia aineita valvotaan maahantuontiin ja maastavientiin liittyvän ilmoitusmenettelyn kautta. Huumausaineasetukseen sisältyy myös säännöksiä, jotka velvoittavat pitämään huumausaineista kirjaa ja ilmoittamaan niistä määrärajojen sosiaali- ja terveyshallitukselle.

Huumausainelaki sisältää edellä mainittujen valtuutussäännösten lisäksi huumausainerikosten eli luvattoman huumausaineiden valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, kuljetuksen, levittämisen, hallussapidon ja käyttämisen rankaisemista koskevat säännökset sekä menettämisseuraamuksia ja hävittämistä koskevia säännöksiä. Hävittämistä koskevan huumausainelain 8 §:n mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todistettavasti hävittää tai hävittytää sellaisen lain 7 §:n menettämisseuraamus-

säännöksissä mainitun huumausaineen, esineen tai muun omaisuuden, joka voidaan takavarioida, jos on todennäköistä, että tuo huumausaine tai muu omaisuus tultaisiin tuomitsemaan valtiolle menetetyksi, eikä sillä ole huomattavaa arvoa.

2.2. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkamiestyönä sosiaali- ja terveysministeriön, oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveyshallituksen edustajien kesken.

Esitysluonnoksesta ovat pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveyshallitukselta, tulihallitukselta, keskusrikospoliisilta, oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta, Kemian Keskusliitolta, Lääketeollisuusliitolta ja Suomen Apoteekkariliitolta. Hallituksen esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon lausunnonantajien tekemät huomautukset.

3. Esityksen hallinnolliset ja taloudelliset vaikutukset

Esityksen ei arvioida edellyttävän uusien virkojen perustamista eikä sillä myöskään arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Tilanne saattaa kuitenkin muuttua tulevaisuudessa, jos huumausaineiden valmistuksessa käytettävien aineiden luetteloita laajennetaan olennaisesti nykyisestä.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy kiinteästi esitykseen rikoslain täydentämisestä huumausainerikoksia koskevilla säännöksillä ja on tarkoitettu käsiteltäväksi samanaikaisesti sen kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotettu huumausainelaki on tarkoitettu koskemaan huumausai-

neiden ja niiden valmistuksessa käytettävien aineiden valvontaa. Toisin kuin nykyisessä huumausainelaissa, jossa säädetään ennen kaikkea huumausainerikoksista ja niiden seu-

raamuksista, uudessa laissa säädettäisiin siis huumausaineiden kielletyn käytön estämistar-koituksessa tapahtuvista toimenpiteistä.

Useita huumausaineita tai niitä sisältäviä valmisteita käytetään lääkkeinä. Tällaisten huumausaineiden osalta on sovellettava lisäksi lääkelain (395/87) säännöksiä ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä sekä muita lääkkeitä koskevia säännöksiä. Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi näihin säännöksiin viittaava, nykyisen huumausainelain 1 §:n 3 momentin säännöstä vastaava säännös. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisäksi otettavaksi viittaussäännökset, joissa to-dettaisiin huumausaineiden käytön ehkäisystä ja huumausaineiden väärinkäyttäjien huollosta säädettävän raittiustyölaissa (828/82) ja päihde-huoltolaissa (41/86) sekä huumausainerikoksista säädettävän rikoslaissa.

2 §. *Määritelmät.* Nykyisessä huumausaine-laissa omaksuttua huumausaineen määritelmää on pidetty epätydyttävänä, koska huumausai-neasetuksen liitteenä oleviin luetteloihin on sisällytetty lain antaman valtuutuksen perus-teella muitakin kuin kansainvälisissä sopimuk-sissa mainittuja aineita. Ehdotetussa huumaus-ainelaissa tarkoitettaisiin huumausaineella sa-moja aineita kuin vuoden 1961 huumausai-neyleissopimuksessa ja vuoden 1971 psyko-trooppisia aineita koskevassa yleissopimukses-sa. Tarkoitus on, että kansainvälisten yleissopi-musten alaisten aineiden ja valmisteiden luette-lot saatettaisiin voimaan sosiaali- ja terveystoiministeriön päätöksellä. Huumausainekäsite kat-taisi näin ollen paitsi edellä mainituissa sopi-muksissa tarkoitettut aineet myös näitä aineita sisältävät valmisteet. Valmisteella tarkoitettaisiin missä tahansa fyysisessä muodossa olevaa liuosta tai seosta, joka sisältää yhtä tai useampaa edellä mainituissa kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitettua ainetta.

Poikkeuksena edellä olevasta huumausaineen määrittelystä ehdotetaan, että asetuksella voi-taisiin määrätä, että huumausaineiksi olisi lu-ettava siinä mainitut, kansainvälisissä sopimuk-sissa mainittua huumausainetta sisältävät kas-vit. Kansainvälisissä sopimuksissa on mainittu huumausainekasveista ainoastaan perinteiset huumausainekasvit oopiumiunikko, kokapen-sas ja kannabiskasvi. Ei kuitenkaan voida pitää asianmukaisena, että muitakaan kuin edellä mainittuja kasveja, jotka sisältävät kansainvä-lisillä sopimuksilla kiellettyjä aineita, voitaisiin kaupata ja käyttää vapaasti. Poikkeuksella

mahdollistettaisiin esimerkiksi katinoni- ja ka-tiini-nimisiä huumausaineita sisältävän khat-kasvin lukeminen huumausaineeksi.

Nykyisen huumausaineasetuksen huumausai-neluettelot eroavat kansainvälisten sopimusten luetteloista lähinnä luettelon VIII osalta, jossa on psykotrooppisia aineita koskevan yleissopi-muksen luettelossa IV mainittujen aineiden lisäksi neljä Suomessa lääkkeellisessä käytössä olevaa ainetta; metoheksitaali, tiopentaali, klo-metiatsoli ja fenfluramiini sekä neljä sellaista ainetta, joita on käytetty aikaisemmin Suomes-sa lääkkeinä ja jotka ovat edelleen lääkkeelli-sessä käytössä muualla maailmassa; barbituu-rihapon johdannaiset aprobarbitaali, heksobar-bitaali, heptabarbitaali ja vinbarbitaali. Vaikka edellä mainittuja aineita ei enää pidettäisi huumausaineina, niitä voitaisiin edelleen valvoa lääkelain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten puitteissa.

Huumausaineen valmistuksessa käytettävillä aineilla tarkoitettaisiin samoja aineita ja val-misteita kuin huumausaineiden ja psykotroop-pisten aineiden laitonta kauppaa vastaan teh-dyssä vuoden 1988 yleissopimuksessa. Myös näiden aineiden ja valmisteiden luettelot saatet-taisiin Suomessa voimaan sosiaali- ja terveystoiministeriön päätöksellä. Huumausaineiden val-mistuksessa käytettävänä aineina ei pidettäisi valmisteita jotka on yhdistetty siten, että yleis-sopimuksessa lueteltuja aineita ei voida helposti käyttää tai eristää. Poikkeus perustuu edellä mainittuun vuoden 1988 yleissopimukseen.

Ehdotetun lain 2 §:ssä määriteltäisiin lisäksi kuten nykyisin huumausaineasetuksen 4 §:n 1 momentissa huumausaineen valmistus ja tuo-tanto. Määritelmät vastaavat kansainvälisten sopimusten määritelmiä.

3 §. *Yleiskielto.* Huumausaineiden valvontaa koskevan perussäännöksen mukaan huumaus-aineen tuotanto, valmistus, maahantuonti, maastavienti, jakelu, kauppa, hallussapito ja käyttö olisi kielletty muihin kuin lääkinnälli-siin, tieteellisiin taikka huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituk-siin. Säännöksessä kiellettäisiin myös oo-piumiunikon, kokapensaan ja hampun viljely käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena. Säännös vastaa nykyisin huumausai-neasetuksen 2 §:n 1 momentissa olevaa sään-nöstä lukuun ottamatta edellä tarkoitettua vil-jelyn kieltä sekä sitä, että sallittuna tarkoituk-sena mainittaisiin myös huumausainerikosten ehkäisemistarkoitus.

Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen mukaan sopimuspuolen, joka pitää maassaan tai alueellaan vallitsevien olosuhteiden takia unikon, kokapensa tai kannabiskasvin viljelykieltoa tarpeellisenä toimenpiteenä kansan terveyden ja hyvinvoinnin suojelemiseksi sekä sen estämiseksi, että huumausaineita joutuu laittomaan kauppaan, tulee kieltää tällainen viljely. Laiton viljely tulee sopimuksen mukaan säätää rangaistavaksi. Viljely ja huumausaineen valmistus on erotettu yleissopimuksessa toisistaan. Huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehdyn Wienin sopimuksen 3 artiklassa mainitaan omana kohtanaan velvoite säätää rangaistavaksi oopiumiunikon, kokapensa tai hampun viljely tarkoituksena vuoden 1961 yleissopimuksen määräysten vastainen huumausaineiden tuotanto. Velvoitteen erottaminen omaksi kohdakseen ankaroittaa sitä entisestään.

Voimassa olevan huumausaineasetuksen 2 §:ssä ei ole erikseen mainittu viljelyä. Tämän vuoksi on pidetty epäselvänä, voidaanko asetuksen valmistusmääritelmän katsoa kattavan myös viljelyn. Vaikka nykyistenkin säännösten ilmeisesti on tarkoitettu kieltävän viljelyn, on asiasta syytä säätää nimenomaisesti. Koska oopiumiunikkoa, kokapensasta ja hampua voidaan viljellä muussakin tarkoituksessa kuin huumausaineen tuottamiseksi, säännöksen mukaan kiellettyä olisi vain näiden kasvien viljely käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena.

Huumausainerikosten ehkäisemistä edistävän tarkoituksen sisällyttäminen säännökseen huumausainerikostutkintaa edistävän tarkoituksen ohella mahdollistaa huumausaineiden käyttämisen havaintomateriaalina huumausainerikosten ehkäisemistä tarkoittavassa valvontahenkilöstön ja huumausainekoirien koulutuksessa.

4 §. *Lupa lääkinnällisiin tarkoituksiin.* Huumausaineen valmistus, maahantuonti ja maastavienti 3 §:ssä säädettyihin laillisiin tarkoituksiin edellyttäisi pääsääntöisesti kuten nykyisten, huumausaineasetuksessa olevien säännöstenkin mukaan viranomaisen eli sosiaali- ja terveyshallituksen lupaa.

Lakiehdotuksessa erotetaan lääkinnällisiin käyttötarkoituksiin myönnettävä lupa muista sallituista käyttötarkoituksista. Sitä vastoin luvanvaraisuuden sääntelyä ei kytkettäisi huumausaineiden luokituksiin, koska kysymys on lupaharkinnasta ja koska aineiden ja valmistei-

den erilainen luonne ja kansainvälisistä sopimuksista johtuvat erilaiset velvoitteet voidaan siten huomioida luvan myöntämistä harkittaessa.

Valmistuslupaa ei, kuten ei nykyisinkään, vaadittaisi lääkinnällisessä tarkoituksessa tapahtuvaan valmistuksen valmistukseen. Lääkevalmisteita saadaan lääkelain perusteella valmistaa teollisesti lääketehtaassa sekä muutoin kuin teollisesti apteekissa, sivuapteekissa, sairaala-apteekissa ja lääkekeskuksessa. Sekä lääkkeiden teollinen valmistaminen että apteekiliikkeen harjoittaminen ja sairaala-apteekin tai lääkekeskuksen perustaminen edellyttävät lääkelain mukaan lupaa. Erillisen luvan vaatiminen huumausaineita sisältävien valmistusten valmistukseen ei tämän vuoksi ole tarkoituksenmukaista.

Lupa huumausaineen maahantuontiin lääkinnällisessä tarkoituksessa voidaan lääkelain säännökset huomioon ottaen myöntää lääketehtaalle, jolla on lupa lääkkeiden teolliseen valmistukseen, lääketukkukaupalle, apteekkarille apteekin toimintaa varten sekä Helsingin yliopiston apteekille, sotilaspoteekille ja sairaala-apteekille näiden toimintaa varten.

Lupaharkintaa ohjattaisiin ilmaisemalla pykälän 2 momentissa harkinnan tärkeimmät periaatteet. Ehdotuksen mukaan luvan myöntämistä harkittaessa olisi siten kansainvälisten yleissopimusten velvoitteiden lisäksi otettava huomioon huumausaineiden väärinkäytön ehkäisy. Huumausaineelle, jolla ei katsota olevan merkittävää lääkinnällistä käyttöä, ei lupaa saisi säännöksen mukaan myöntää. Viimeksi mainittu säännös on tarkoitettu viittaamaan erityisesti vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen luetteloon IV ja psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen luetteloon I kuuluiin aineisiin eli voimassa olevan huumausaineasetuksen luetteloihin IV ja V.

Lupa huumausaineen valmistukseen lääkinnällisiin tarkoituksiin myönnettäisiin määräajaksi. Sosiaali- ja terveyshallitus voisi peruuttaa valmistukseen, maahantuontiin tai maastavientiin myönnetyn luvan erityisistä syistä. Peruuttamissäännös vastaa nykyisin huumausaineasetuksen 11 §:ssä olevaa säännöstä. Erityisenä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi huumausainekirjanpitoa ja siitä ilmoittamista koskevien säännösten tai määräysten rikkomista tai muuta huumausaineiden käsittelyyn liittyvää laiminlyöntiä, jonka vuoksi olisi pelättä-

vissä, että huumausainetta voi joutua luvattoon tarkoitukseen.

Muuta sallittua lääkinnällisessä tarkoituksessa tapahtuvaa ryhtymistä huumausaineisiin kuin niiden valmistusta, maahantuontia ja maastavientiä, sääntelevät lähinnä lääkelain ja lääkärin ammatinharjoittamisesta annettujen lakien säännökset sekä näiden lakien nojalla annetut alemmanasteiset säännökset ja määräykset. Lääkelaissa säädetään muun muassa lääkkeiden myynnistä lääketehdasta ja lääketukkukaupasta sekä lääkkeiden vähittäismyynnistä. Lääketehdas saa lääkelain 31 §:n mukaan myydä tai muutoin luovuttaa omia lääkevalmisteitaan toiselle lääketehdalle, lääketukkukaupalle, apteekille, sivuapteekille, sotilasapteekille, sairaala-apteekille, lääkekeskukselle ja tutkimustoimintaa varten tieteelliselle tutkimuslaitokselle sekä lisäksi lääkeaineita toiselle lääketehdalle tai lääketukkukaupalle. Lääketukkukauppa puolestaan saa lääkelain 34 §:n nojalla myydä tai muutoin luovuttaa lääkkeitä lääketehdalle, toiselle lääketukkukaupalle, apteekille, sivuapteekille, sotilasapteekille, sairaala-apteekille, lääkekeskukselle, eläinlääkintää varten eläinlääkärille ja tutkimustoimintaa varten tieteelliselle tutkimuslaitokselle. Lääketehdas ja lääketukkukauppa saavat myös luovuttaa vastikkeetta lääkkeitä lääkärille, hammaslääkärille, eläinlääkärille ja apteekkarille näyte- ja päivystystarkoituksiin. Väestölle saa myydä lääkkeitä ainoastaan lääkelain 41 ja 42 §:ssä tarkoitetuista apteekista sekä sivuapteekista ja lääkekaapeista. Sairaala-apteekit ja lääkekeskukset saavat luovuttaa lääkkeitä kyseisen laitoksen potilaille.

Oikeus määrätä apteekista ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä lääkinnälliseen tarkoitukseen on lääkärintoimen harjoittamisesta annetussa laissa (562/78) tarkoitettulla lääkärintoimen harjoittajalla sekä, mikäli kysymys on hammaslääkinnällisestä tarkoituksesta, hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetussa laissa (563/78) tarkoitettulla hammaslääkärintoimen harjoittajalla. Eläinlääkärintoimen harjoittajamisesta annetussa laissa (409/85) tarkoitettulla eläinlääkärintoimen harjoittajalla on puolestaan oikeus määrätä apteekista lääkkeitä eläinlääkinnöllistä tarkoitusta varten. Lääkkeiden määräämisestä ja toimittamisesta on annettu tarkempia määräyksiä sosiaali- ja terveyshallituksen yleiskirjeessä, johon sisältyy erityisiä määräyksiä muun muassa niin sanottujen varsinainen huumausaineiden ja pääasiassa

keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden määräämisestä ja toimittamisesta apteekista.

Sallittua on siis huumausaineen edellä selostettuja säännöksiä noudattaen tapahtuva myynti tai muu luovutus sekä niihin perustuva huumausaineen hallussapito tai käyttö lääkinnälliseen tarkoitukseen.

5 §. *Lupa tieteellisiin taikka huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin.* Lakiehdotuksen 5 §:ssä säädettäisiin muiden kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin annettavien lupien myöntämisestä. Sosiaali- ja terveyshallitus voisi pykälän 1 momentin mukaan myöntää viranomaiselle tai tieteelliselle tutkimuslaitokselle luvan huumausaineen maahantuontiin, maastavientiin tai valmistukseen käytettäväksi tieteelliseen tutkimukseen taikka huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin. Nykyisiin säännöksiin verrattuna säännöksessä mainittaisiin siis erikseen mahdollisuus myöntää lupia myös huumausainerikosten ehkäisemistä edistäviin tarkoituksiin, mikä mahdollistaisi huumausaineiden käyttämisen havaintomateriaalina valvontahenkilöstön ja huumausainekoirien koulutuksessa. Tässä tarkoitettu menettely ei koski niin sanottua valvottua läpilaskua, jossa huumausaineen sallitaan kulkevan maahan toisesta maasta viranomaisten valvonnassa huumausainerikoksen paljastamiseksi. Tällainen kansainvälisen yhteistyön vaatima menettely perustuu valvontaviranomaisten oikeuteen harkita, mikä on rikoksen paljastamisen kannalta tarkoituksenmukainen ajankohta takavarikoida huumausaine. Sikäli kuin menettely on tarpeen säännellä, se kuuluu toiseen yhteyteen kuin tässä säännöksessä tarkoitettu lupa, joka tekee huumausaineen maahantuonnin, maastaviennin tai hallussapidon lailliseksi.

Ehdotuksen 5 §:ssä tarkoitettu lupa olisi yksittäistapauksittainen. Koska kuitenkin huumausainerikostutkinnan kansainvälisen yhteistyön lisääntyminen on kasvattanut esitutkintaviranomaisten tarvetta kuljettaa nopeasti vähäisiä huumausaine-eriä maasta toiseen, pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että sosiaali- ja terveyshallitus voisi antaa määräajaksi keskusrikospoliisin päällikölle sekä tullihallituksen rikostutkintayksikön päällikölle valtuuden myöntää huumausainerikostutkintatapauksissa huumausaineiden vienti- ja tuontilupia. Valtuutuksen perusteella myönnettyistä luvista olisi ilmoitettava välittömästi sosiaali- ja terveyshallitukselle.

Käytännössä on toisinaan ilmennyt tarvetta voida myöntää lupia myös sellaisiin tutkimustarkoituksiin, joita ei voida pitää varsinaisina pykälän 1 momentissa tarkoitettuina tieteellisinä tutkimuksina. Hakijana voi tällöin olla esimerkiksi lääketukkauppojen tai apteekkien toimeksiannosta tutkimuksia suorittava tutkimuslaboratorio. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että sosiaali- ja terveyshallitus voisi sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, myöntää yksittäistapauksessa luvan huumausaineen maahantuontiin, maastavientiin tai valmistukseen vähäisessä määrin kyseisiin tutkimustarkoituksiin käytettäväksi.

Kuten lääkinnällisiin tarkoituksiin myönnetty lupa myös ehdotuksen 5 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin myönnetty lupa samoin kuin 1 momentissa tarkoitettu valtuutus olisi mahdollista peruuttaa erityisistä syistä.

6 §. *Luvanvaraisuudesta vapauttaminen ja muista valvontatoimenpiteistä säättäminen.* Luvanvaraisuus ei koske nykyisen huumausainasetuksen luetteloissa III, VIII ja IX mainittuja aineita ja valmisteita. Luettelossa VIII, joka vastaa psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen luetteloa IV ehdotuksen 2 §:n perustelujen kohdalla mainituin lisäyksin, tarkoitettujen aineiden maahantuontiin ja maastavientiin on kuitenkin liitetty ilmoitusvelvollisuus sosiaali- ja terveyshallitukselle. Luettelossa mainittuja aineita käytetään laajasti lääkinnällisessä tarkoituksessa. Luetteloihin III, joka vastaa vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen luetteloa III, ja IX, joka on muodostettu kansallisesti psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen nojalla, kuuluu huumaus- tai psykotrooppisia aineita sisältäviä yhdistelmävalmisteita, jotka sisältävät mainittuja aineita vain vähäisessä määrin tai sellaisessa muodossa, että niiden erottaminen on vaikeaa, eikä näihin valmisteisiin siten katsota liittyvän olennaista väärinkäytön vaaraa. Kyseisiä valmisteita valvotaan muun muassa kirjanpitoa koskevin säännöksin ja määräyksin.

Koska lupajärjestelmän ulottaminen edellä mainittuihin aineisiin ja valmisteisiin ei ole tarkoituksenmukaista, lakiehdotuksen 6 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan huumausaineen valmistusta, maahantuontia ja maastavientiä koskevasta luvanvaraisuudesta voidaan asetuksella vapauttaa sellainen huumausaine, johon katsotaan voivan sen laajaan lääkinnälliseen käyttöön nähden liittyä vain vähäisenä pidettävä väärinkäytön vaara, sekä

huumausaineen maahantuontia ja maastavientiä koskevasta luvanvaraisuudesta sellainen huumausainetta sisältävä yhdistelmävalmiste, jossa on huumausainetta vain vähäisessä määrin ja vaikeasti erotettavassa muodossa ja johon ei liity olennaista väärinkäytön vaaraa. Lisäksi säännöksessä valtuutettaisiin säätämään asetuksella kyseisiä aineita ja valmisteita koskevista muista valvontatoimenpiteistä.

Vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen ja psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen mukaan näissä sopimuksissa tarkoitettuna vientinä, tuontina tai kauttakulkuna ei pidetä sellaisten näiden sopimusten luetteloissa mainittujen aineiden rajoitettujen määrien kansainvälistä kuljetusta aluksissa, ilma-aluksissa tai muissa kansainvälisissä kuljetusvälineissä, joita saatetaan tarvita matkan aikana ensiaputarkoituksiin tai hätätilanteissa. Rekisteröintiin tulee kuitenkin varmistaa, ettei mainittuja aineita käytetä väärin ja etteivät ne joudu laittomiin tarkoituksiin. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan kansainvälisessä liikenteessä toimivien alusten ja ilma-alusten lääkevarastoihin sisältyvät huumausaineet olisivat siten, kuin asetuksella tarkemmin säädetään, vapautettuja huumausaineen maahantuontia ja maastavientiä koskevasta luvanvaraisuudesta ja muista valvontatoimenpiteistä. Vastaava vapauttamismahdollisuus koskisi kuten nykyisinkin myös ulkomailta saapuvan matkustajan henkilökohtaiseen lääkitykseen tarkoitettuja lääkevalmisteita.

7 §. *Huumausaineen valmistuksessa käytettävien aineiden valvonta.* Huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehdyssä yleissopimuksessa edellytetään, että sopimusvaltiot ryhtyvät toimenpiteisiin estääkseen sopimuksen liitteen luetteloissa tarkoitettujen, huumausaineen valmistuksessa käytettävän aineen joutumisen huumausaineiden laittomaan valmistukseen, milloin tällaista käyttötarkoitusta on riittävä syytä epäillä. Koska tapauksissa, joissa jonkin sopimuksen luetteloissa tarkoitettujen aineiden on epäiltävissä olevan joutumassa huumausaineiden laittomaan valmistukseen, ei aina ole kysymyksessä rikollinen toiminta, jonka perusteella aineen takavarikointi on mahdollista, lakiehdotuksen 7 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka perusteella sosiaali- ja terveyshallituksella olisi oikeus kieltää kyseisen aine-erän maahantuonti, maastavienti tai luovuttaminen, jos on syytä epäillä, että se on tarkoitettu huumausaineen

laittomaan valmistukseen. Huumausaineiden valmistuksessa käytettävien aineiden valvonnasta säädetäisiin muutoin asetuksella. Valvonta kohdistuisi ennen kaikkea näiden aineiden kansainväliseen kauppaan.

8 §. *Merkinä.* Kansainvälisiin yleissopimuksiin sisältyy säännöksiä huumausaineiden ja niiden valmistuksessa käytettävien aineiden päälysmerkintävaatimuksista. Huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehtyyn sopimukseen sisältyy myös säännöksiä huumausaineen valmistuksessa käytettävien aineiden kansainväliseen kauppaan liittyvissä asiakirjoissa ilmoitettavista tiedoista. Pykälään ehdotetaan otettavaksi merkintävaatimuksia koskeva perussäännös, jonka mukaan huumausaineen ja huumausaineen valmistuksessa käytettävän aineen valmistajan, maahantuojan, maastaviejän ja luovuttajan on huolehdittava siitä, että päälyksessä, jossa aine tai valmiste luovutetaan, on tarvittavat tunnistetiedot. Päälysmerkinnöistä sekä vienti- ja tuontiasiakirjoissa ilmoitettavista tiedoista säädetäisiin tarkemmin asetuksella.

9 §. *Huumausaineita ja niiden valmistuksessa käytettäviä aineita koskeva kirjanpito- ja tietojenantovelvollisuus.* Huumausaineiden laillisen käytön valvonnassa on olennainen merkitys näitä aineita ja niiden valmistuksessa käytettäviä aineita koskevalla kirjanpito vaatimuksella sekä viranomaisten mahdollisuudella saada tähän kirjanpitoon perustuvia tietoja. Kirjanpidosta ja viranomaisille tehtävistä ilmoituksista säädetään nykyisin huumausaineasetuksen 16 §:ssä sekä sen ja asetuksen 12 §:n nojalla annetussa sosiaali- ja terveyshallituksen yleiskirjeessä.

Lakiehdotuksen 9 §:ään on sisällytetty kirjanpitoa ja ilmoittamista koskevat perussäännökset. Kirjanpidosta ja ilmoittamisesta on edelleenkin tarkoituksenmukaista, määräysten yksityiskohtaisuuden vuoksi, määrätä hallinto- viranomaisen antamin normein. Nykyiset norminantosäännökset huomioon ottaen valtuutus määräysten antamiseen olisi huumausainelaisa. Lain 9 §:n 1 momentissa säädetäisiin siten huumausaineiden tuotantoon, valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, jakeluun, kauppaan ja hallussapitoon oikeutettujen olevan velvollisia pitämään kirjaa huumausaineista sekä antamaan niitä koskevia ilmoituksia ja tietoja siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö tarkemmin määräisi. Pykälän 2 momentissa säädetäisiin huumausaineen valmistuksessa

käytettävien aineiden osalta kyseisten aineiden maahantuojille ja maastaviejille vastaava velvollisuus. Ilmoituksia ja tietoja olisi säännösten perusteella mahdollista määrätä annettavaksi sosiaali- ja terveyshallituksen ohella myös muille viranomaisille esimerkiksi tulliviranomaisille. Sosiaali- ja terveyshallituksella olisi lisäksi oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettu kirjanpito nähtäväkseen.

10 §. *Takavarikointi, hävittäminen ja hävitettäväksi toimittaminen.* Pakkokeinolain (450/87) mukaan esine voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuim julistaa sen menetetyksi. Säännökset kattavat lähes kaikki huumausainerikoksiin liittyvät tilanteet. Lakiin on näin ollen tarpeen ottaa takavarikoinnin osalta vain täydentäviä säännöksiä sellaisten tilanteiden varalle, joissa huumausaineen hallussapito ei jostakin syystä ole rangaistavaa, vaikkei siihen toisaalta ole myöskään oikeutta.

Laittomien huumausaineiden hävittäminen välittömästi on tärkeää, koska niiden säilyttämiseen liittyy riskejä. Jotta periaate laittomien huumausaineiden takavarikoinnista ja välittömästä hävittämisestä tulisi esiin nykyistä selvemmin, lakiehdotuksessa on erotettu laittomat huumausaineet raaka-aineista, tarvikkeista ja laitteista.

Pykälän 1 momentin mukaan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi sen lisäksi, mitä pakkokeinolaissa säädetään takavarikoimisesta, takavarikoitava huumausaine, jonka hallussapitoon ei ole lain 3—6 §:n mukaan oikeutta, sekä todistettavasti hävitettävä tai hävitytettävä takavarikoitu huumausaine. Koska joissakin tapauksissa kuitenkin on tarpeen säilyttää huumausaine oikeudenkäyntiä varten, säännös mahdollistaisi aineen säilyttämisen niin kauan kuin sitä mahdollisesti tarvittaisiin todisteena oikeudenkäynnissä. Arvoltaan huomattavien huumausaine-erien säilyttämiseen liittyvien riskien vuoksi huumausaineesta olisi mahdollista säilyttää tällaisessa tilanteessa ainoastaan osa. Huumausaineen takavarikoimista ja hävittämistä koskevat säännökset olisivat siis velvoittavia ja näin ollen nykyistä laajemmat ja tiukemmat. Hävittämisen edellytyksenä olisi luonnollisesti, että aine on todettu huumausaineksi. Hallussapito on säännöksessä tarkoitettu yläkäsitteeksi siten, että se kattaa esimerkiksi maahantuonnin. Muotoilussa on myös pyritty siihen, että takavarikoiminen ja hävittämi-

nen olisi mahdollista, vaikkei huumausaine olisi kenenkään hallussa. Säännös koskisi näin esimerkiksi isännättömästä matkalaukusta löydettyä huumausainetta.

Ehdotuksen 10 §:n 2 momentti koskisi huumausaineen laittomaan tuotantoon, viljelyyn, valmistukseen, hallussapitoon tai käyttöön tarkoitetun raaka-aineen, muun aineen, laitteen tai tarvikkeen hävittämistä. Säännös vastaisi nykyisen huumausainelain 8 §:ssä olevaa säännöstä siten, että pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi todistettavasti hävittää tai hävittää edellä mainitun aineen, laitteen tai tarvikkeen edellyttäen, että sen takavarikoiminen olisi mahdollista ja että on todennäköistä, että se tulisi tuomitsemaan valtiolle menetetyksi sekä edellyttäen, ettei omaisuudella ole huomattavaa arvoa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan henkilö, joka on saanut haltuunsa huumausainetta olematta oikeutettu sen hallussapitoon, on velvollinen toimittamaan aineen viipymättä poliisille tai tulliviranomaiselle. Säännös on tarpeen, koska muutoin on epäselvää, miten kyseisessä tilanteessa tulee toimia. Ei myöskään ole tarkoituksenmukaista, että henkilö tällaisessa tilanteessa esimerkiksi itse hävittäisi huumausaineen. Säännöksessä asetettaisiin siten selvä toimimisvelvollisuus. Jollei henkilö viipymättä toimittaisi huumausainetta lainkohdassa tarkoitettulle viranomaiselle, hänen katsottaisiin syyllistyneen huumausaineen laittomaan hallussapitoon.

11 §. *Uhkasakko.* Lakiehdotuksen mukaan huumausainelaisissa säädettyihin tai sen nojalla annettuihin säännöksiin tai määräyksiin perustuvien velvoitteiden laiminlyönnin johdosta olisi mahdollista asettaa uhkasakko velvoitteen tehosteeksi. Velvoitteiden rikkomisesta ei siten ole tarkoitus rangaista. Uhkasakko voisi tulla kysymykseen esimerkiksi huumausainekirjanpitoa ja viranomaisille tehtäviä ilmoituksia koskevien velvoitteiden laiminlyöntitilanteissa. Uhkasakon asettaisi sosiaali- ja terveyshallitus. Sen asettamisessa ja tuomitsemisessa maksettavaksi sovellettaisiin uhkasakkolain (1113/90) säännöksiä.

12 §. *Määräykset ja valvonta.* Huumausaineiden ja niiden valmistuksessa käytettävien aineiden valvonta kuuluisi sosiaali- ja terveysministeriön alaisena sosiaali- ja terveyshallitukselle. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi tarvittaessa antaa määräyksiä huumausaineiden käsittelystä

kuten niiden varastoinnista, säilytyksestä ja kuljetuksesta samoin kuin huumausaineiden hävittämisestä.

Sosiaali- ja terveyshallituksella on lääkelain perusteella velvollisuus tarkastaa lääketehaita, lääketukkukauppoja, apteekkeja, sairaala-apteekkeja ja lääkekeskuksia. Tarkastukseen liittyvästä näytteenotto-oikeudesta säädetään lääkeasetuksen 28 §:ssä. Koska sosiaali- ja terveyshallituksen tulee huumausainelain perusteella voida valvoa myös muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin käytettäviä huumausaineita sekä lisäksi huumausaineiden valmistuksessa käytettäviä aineita, pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan sosiaali- ja terveyshallituksen määräämällä henkilöllä olisi oikeus tarkastaa tiloja, joissa huumausainetta tai huumausaineen valmistuksessa käytettävää ainetta valmistetaan, varastoidaan, säilytetään tai muulla tavoin käsitellään sekä ottaa tässä yhteydessä korvaukset näytteitä tutkittavaksi.

13 §. *Tarkemmat säännökset.* Huumausainelain 13 §:n ja sen muiden asetuksenantoa koskevien säännösten nojalla on tarkoitus antaa uusi huumausaineasetus.

14 §. *Voimaantulo.* Uuden huumausainelain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1993 samanaikaisesti huumausainelakia koskevan rikoslain uudistuksen kanssa. Lailla kumottaisiin nykyinen huumausainelaki.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Uuden huumausainelain nojalla on tarkoitus antaa nykyisen huumausaineasetuksen korvaava uusi huumausaineasetus, jossa annettaisiin tarkemmat säännökset muun muassa huumausaineiden valvontaan liittyvistä luvista, muista valvontamenetelmistä, luvanvaraisuudesta vapauttamisesta sekä päällyys- ja muista merkinnoista. Huumausaineita ja niiden valmistuksessa käytettäviä aineita koskevasta kirjanpidosta ja ilmoittamisesta viranomaisille on tarkoitus määrätä sosiaali- ja terveysministeriön antamin normein.

3. Voimaantulo

Suomi on ilmoittanut, että se ratifioisi Wie-

nin sopimuksen vuoden 1992 loppuun mennessä. Laki ehdotetaan sen vuoksi tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993 samanaikaisesti huumausainerikoksia koskevan rikoslain uudistuksen kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Huumausainelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan huumausaineiden ja niiden valmistuksessa käytettävien aineiden valvontaan.

Huumausaineista, jotka ovat lääkkeitä, on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Huumausaineiden käytön ehkäisystä ja huumausaineiden väärinkäyttäjien huollosta säädetään raittiustyölaissa (828/82) ja päihdehuolto-laissa (41/86). Huumausainerikoksista säädetään rikoslaissa.

2 §

Määritelmät

Huumausaineena pidetään vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa (SopS 43/65) tarkoitettuja aineita ja valmisteita sekä psykotrooppisia aineita koskevassa yleissopimuksessa (SopS 60/76) tarkoitettuja aineita ja valmisteita siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä tarkemmin määrätään. Asetuksella voidaan lisäksi säätää, että huumausaineiksi luetaan siinä mainitut kasvit, jotka sisältävät jotakin edellä mainituissa kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitettua ainetta.

Huumausaineen valmistuksessa käytettävänä aineina pidetään tässä laissa Wienissä 20 päivänä joulukuuta 1988 huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen liitteen luetteloissa tarkoitettuja aineita sekä näitä aineita sisältäviä valmisteita siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä tarkemmin määrätään, lukuun ottamatta lääkevalmisteita tai muita luetteloituja aineita sisältäviä valmisteita, jotka on yhdistet-

ty siten, että luetteloissa mainittuja aineita ei voida helposti käyttää tai eristää käytössä olevilla keinoilla.

Huumausaineen valmistuksena pidetään, tuotantoa lukuun ottamatta, kaikkia menetelmiä, joilla huumausaineita voidaan aikaansaadat. Valmistuksena pidetään lisäksi puhdistamista sekä huumausaineiden muuntamista toiseksi huumausaineiksi.

Huumausaineen tuotannolla tarkoitetaan oopiumin, kokanlehtien, kannabiksen tai kannabishartsin erottamista kasveista, joista niitä saadaan.

3 §

Yleiskielto

Huumausaineen tuotanto, valmistus, maahantuonti, maastavienti, jakelu, kauppa, hallussapito ja käyttö on kielletty muihin kuin lääkinällisiin, tieteellisiin taikka huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin. Lisäksi on kielletty oopiumiunikon, kokapensaas ja hampun viljely käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena.

4 §

Lupa lääkinnällisiin tarkoituksiin

Huumausaineen valmistus, maahantuonti ja maastavienti lääkinnällisiin tarkoituksiin on sallittu sosiaali- ja terveyshallituksen luvalla. Valmistuslupaa ei kuitenkaan erikseen vaadita valmisteille.

Luvan myöntämistä harkittaessa on kansainvälisten yleissopimusten velvoitteiden lisäksi otettava huomioon huumausaineiden väärinkäytön ehkäisy. Huumausaineelle, jolla ei katsota olevan merkittävää lääkinnällistä käyttöä, ei lupaa saa myöntää.

Lupa huumausaineen valmistukseen myönnetään määräajaksi. Sosiaali- ja terveyshallitus

voi erityisistä syistä peruuttaa valmistukseen, maahantuontiin tai maastavientiin myönnetyn luvan.

5 §

Lupa tieteellisiin taikka huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin

Sosiaali- ja terveyshallitus voi myöntää vi-
ranomaiselle tai tieteelliselle tutkimuslaitokselle luvan huumausaineen maahantuontiin, maastavientiin tai valmistukseen käytettäväksi tieteelliseen tutkimukseen taikka huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistäviin tarkoituksiin. Sosiaali- ja terveyshallitus voi määrätä ajaksi antaa keskusrikospoliisin päällikölle ja tullihallituksen rikostutkintayksikön päällikölle valtuuden antaa lupia huumausaineen maahantuontiin tai maastavientiin huumausainerikosten tutkintatarkoituksiin. Valtuutuksen nojalla myönnettyistä luvista on ilmoitettava välittömästi sosiaali- ja terveyshallitukselle.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, sosiaali- ja terveyshallitus voi yksittäistapauksessa myöntää luvan huumausaineen maahantuontiin, maastavientiin tai valmistukseen vähäisessä määrin tutkimustarkoituksiin käytettäväksi.

Sosiaali- ja terveyshallitus voi erityisistä syistä peruuttaa tässä pykälässä tarkoitettun luvan tai valtuutuksen.

6 §

Luvanvaraisuudesta vapauttaminen ja muista valvontatoimenpiteistä säättäminen

Asetuksella voidaan vapauttaa huumausaineen valmistusta, maahantuontia ja maastavientiä koskevasta luvanvaraisuudesta sellainen huumausaine, johon katsotaan voivan liittyä sen laajaan lääkinnälliseen käyttöön nähden vain vähäisenä pidettävä väärinkäytön vaara, sekä huumausaineen maahantuontia ja maastavientiä koskevasta luvanvaraisuudesta sellainen huumausainetta sisältävä yhdistelmävalmiste, jossa on huumausainetta ainoastaan vähäisessä määrin ja vaikeasti erotettavassa muodossa ja johon ei liity olennaista väärinkäytön vaaraa. Asetuksella voidaan samalla säätää mainittuja aineita ja valmisteita koskevista muista valvontatoimenpiteistä.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, huumausaineen maahantuontia ja maastavientiä koskevasta luvanvaraisuudesta ja muista

valvontatoimenpiteistä ovat, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, vapautettuja kansainvälisessä liikenteessä toimivien alusten ja ilma-alusten lääkevarastoihin sisältyvät huumausaineet sekä matkustajan henkilökohtaiseen lääkitykseen tarkoitetut lääkevalmisteet.

7 §

Huumausaineen valmistuksessa käytettävien aineiden valvonta

Jos on syytä epäillä, että huumausaineen valmistuksessa käytettävä aine on tarkoitettu huumausaineen laittomaan valmistukseen, sosiaali- ja terveyshallituksella on oikeus kieltää aineen maahantuonti, maastavienti ja luovuttaminen.

Huumausaineen valmistuksessa käytettävien aineiden valvonnasta säädetään tarkemmin asetuksella.

8 §

Merkintä

Huumausaineen ja huumausaineen valmistuksessa käytettävän aineen valmistajan, maahantuojan, maastaviejän ja luovuttajan on huolehdittava siitä, että päällyksessä, jossa aine tai valmiste luovutetaan, on tarvittavat tunnistetiedot.

Päällysmerkinnöistä sekä vienti- ja tuonti-asiakirjoissa ilmoitettavia tietoja koskevista vaatimuksista säädetään tarkemmin asetuksella.

9 §

Huumausaineita ja niiden valmistuksessa käytettäviä aineita koskeva kirjanpito- ja tietojenantovelvollisuus

Huumausaineiden tuotantoon, valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, jakeluun, kauppaan ja hallussapitoon oikeutetut ovat velvollisia pitämään kirjaa huumausaineista sekä antamaan niihin liittyviä ilmoituksia ja tietoja siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö tarkemmin määrää.

Huumausaineen valmistuksessa käytettävien aineiden maahantuojat ja maastaviejät ovat velvollisia pitämään kirjaa mainituista aineista sekä antamaan niihin liittyviä ilmoituksia ja tietoja siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö tarkemmin määrää.

Sosiaali- ja terveyshallituksella on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettu kirjanpito pyynnöstä nähtäväkseen.

10 §

Takavarikointi, hävittäminen ja hävitettäväksi toimittaminen

Sen lisäksi mitä pakkokeinolaissa (450/87) säädetään takavarikoimisesta, pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on takavarikoitava huumausaine, jonka hallussapitoon ei ole 3—6 §:n nojalla oikeutta. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on todistettavasti hävitettävä tai hävityttävä takavarikoitu huumausaine. Huumausaine tai osa siitä on kuitenkin säilytettävä niin kauan kuin sitä mahdollisesti tarvitaan oikeudenkäynnissä todisteena.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todistettavasti hävittää tai hävityttää huumausaineen laittomaan tuotantoon, viljelyyn, valmistukseen, hallussapitoon tai käyttöön tarkoitetun raaka-aineen, muun aineen, laitteen tai tarvikkeen, joka voidaan takavarikoida, jos on todennäköistä, että se tulitaiisiin tuomitsemaan valtiolle menetetyksi, eikä sillä ole huomattavaa arvoa.

Joka on saanut haltuunsa huumausainetta olematta sen hallussapitoon oikeutettu, on velvollinen toimittamaan sen viipymättä poliisille tai tulliviranomaiselle.

11 §

Uhkasakko

Jos joku laiminlyö hänelle tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaan kuuluvien velvollisuuksien täyttämisen, sosiaali- ja terveyshallitus voi velvoittaa hänet velvollisuuksien täyttämiseen asettamalla uhkasakon. Uhkasakosta on voimassa, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

12 §

Määräysten antaminen ja valvonta

Huumausaineiden ja niiden valmistuksessa käytettävien aineiden valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön alaisena sosiaali- ja terveyshallitukselle.

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa määräyksiä huumausaineiden ja niiden valmistuksessa käytettävien aineiden varastoinnista, säilytyksestä, kuljetuksesta ja muusta käsittelystä sekä hävittämisestä.

Sosiaali- ja terveyshallituksen määräämä henkilö on oikeutettu tarkastamaan tiloja, joissa huumausainetta tai huumausaineen valmistuksessa käytettävää ainetta valmistetaan, varastoidaan, säilytetään tai muulla tavoin käsitellään sekä ottamaan tarkastuksen yhteydessä korvauksetta näytteitä tutkittavaksi.

13 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tällä lailla kumotaan 21 päivänä tammikuuta 1972 annettu huumausainelaki (41/72) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri Jorma Huuhtanen

